

УДОСКОНАЛЕННЯ ОБЛІКУ ОБОРОТНИХ АКТИВІВ НА ПРОМИСЛОВИХ ПІДПРИЄМСТВАХ В УМОВАХ ВИКОРИСТАННЯ СУЧАСНИХ КОМП'ЮТЕРНИХ ТЕХНОЛОГІЙ

Наведено характеристики інтегрованих комп'ютерних систем великих промислових підприємств, проаналізовано комп'ютерні програми за функціональним призначенням, охарактеризовано класи систем управління промисловим підприємством

Постановка проблеми. Застосування підприємствами комп'ютерних технологій має велике значення. Достовірні інформація якісні, вартісні та технічні характеристики, дозволяють значно прискорити процеси складання управлінської звітності, ведення багаторівневої аналітики, здійснювати точні розрахунки, а також економічний аналіз показників діяльності підприємства. Правильний вибір засобів програмного забезпечення дозволяє легко і миттєво адаптувати роботу бухгалтера до правових норм, які часто змінюються.

З метою розв'язку проблем, пов'язаних з комп'ютеризацією калькулювання, необхідним є вирішення ряду проблемних питань, що виникають при комп'ютеризації та інтеграції основних систем економічної інформації, необхідної для управління підприємством.

Стан вивчення проблеми. Вагомий внесок у розробку питань організації бухгалтерського обліку в умовах застосування обчислювальної техніки зробили вчені Ф.Ф. Бутинець [1; 2], С.В. Івахненко [1], Т.В. Давидюк [1; 2], В.В. Євдокимов [2], С.Ф. Легенчук [2], Міхеєва Є.В. [3], Подольський С.В. [4], А.І. Урінцов [4], Н.С. Щербакові [4], Г.В. Федорова [6], Т.В. Шахрайчук [1], Є. Шуремов [7], А. Яковлева [8]. Проте досвід застосування комп'ютерних технологій в бухгалтерському обліку показав, що суттєвою перешкодою їх належного використання є недосконалість методичних матеріалів з організації бухгалтерського обліку на сучасному етапі розвитку інформаційних технологій.

Метою дослідження є удосконалення бухгалтерського обліку оборотних активів на промислових підприємствах на основі системного підходу.

Викладення основного матеріалу. Бухгалтерська інформаційна система є основою в комп'ютерній інформаційній системі підприємства, де хронологічно та систематично накопичуються і оброблюються дані, пов'язані з обліком, контролем, плануванням та аналізом. За цими даними формується інформація про роботу підприємства, порівнюються фактичні та нормативні показники, визначаються напрями діяльності, розробляються пропозиції щодо причин відхилень та коригування результатів, здійснюється прогнозування ефективності політики управління підприємством. З врахуванням вище зазначеного вважаємо, що підприємство повинно розробляти програмне забезпечення, яке б поєднувало усі наведені компоненти.

Характерним для інтегрованих комп'ютерних систем великих підприємств є:

- поєднання різних предметних областей;
- інтеграція програмного забезпечення;
- складність і масштабність завдань, що вирішуються;
- розмаїття апаратного забезпечення, що використовується;
- територіальний розподіл і орієнтація на використання локальних, регіональних та глобальних обчислювальних мереж для обміну й обробки інформації.

В організації роботи подібних систем виникають проблеми, пов'язані з сумісністю програмного забезпечення, безпекою інформації, незалежністю від апаратних і програмних платформ, розмежуванням прав доступу до інформаційних ресурсів.

Всі програмні продукти за функціональним призначенням можна класифікувати на бухгалтерські програми; аналітичні програми; управлінські системи; правові бази даних.

Бухгалтерські програми (“1С: Бухгалтерия 7.7”, “Парус-Предприятие 7.20”, “Инфин-бухгалтерия”, “Турбо бухгалтер”, “Инфо-Бухгалтер”, “Финансист”, “Ажур”, “Интотек бухгалтер” та ін.) містять певний набір інструментів, необхідних для роботи користувача з програмою. До них належать довідники, що застосовуються для збереження однотипної інформації. В залежності від класу програми вони використовуються у різних її модулях та програмою в цілому при здійсненні операцій з елементами довідника. Іншим прикладом може бути робочий план рахунків,

що використовується для складання бухгалтерських проводок в усіх програмах. Кожна програма містить початково вбудовані сервісні механізми, які використовуються при виконанні будь-яких облікових операцій [1, с. 237].

Аналітичні програми (“ИНЕК-Аналітик”, “Економічний аналіз і прогноз діяльності підприємства”, “Фин Эксперт”, “ИНЕК-АФСР”, “ИНЕК-Инвестор” “Бизнес-план”, “БЭСТ-Офис”, “Экспресс-анализ”, “Альт-Финансы”, “Альт-Инвест”, “Альт-Прогнозм” та ін.) – це група програм аналітичного характеру на основі бухгалтерських даних, за допомогою яких комп'ютеризують завдання економічного аналізу.

Застосування в процесі вирішення конкретних завдань управління аналітичних програм, дозволяє отримати кількісну оцінку результатів калькулювання в розрізі різних аспектів, як в статистиці, так і в динаміці. Можливості аналітичних програм зображено за допомогою рис. 1.

Рис. 1. Процес інформаційного забезпечення управління оборотними активами, за умови застосування аналітичних програм

Управлінські системи (“Галактика”, “Platinum”, “Текон”, “АККОРД” та ін) – це функціонально повні системи організаційного управління з елементами бухгалтерського обліку, планування, діловодства, а також модулями прийняття рішень. Бухгалтерська складова програм в даному випадку не є головною. Більш важливим є взаємозв’язок всіх складових системи, можливість ефективного управління підприємством, в тому числі і оборотними активами [1, с. 209].

Дані програми є комплексною системою автоматизації управління підприємством, яка охоплює всі аспекти його внутрішньої і зовнішньої господарської діяльності.

Правові бази даних (“Гроссбух”, “Бизнес-експерт”, “Сапфир” та ін.) – це програми, до яких належать упорядковані довідникові системи, що містять підібрані в тематичному або хронологічному порядку законодавчі акти з питань податків, бухгалтерського обліку тощо. Ці системи дозволяють швидко знаходити потрібні документи, оперативно відстежувати зміни та доповнення до них [1, с. 210].

Ринок комп’ютерних програм насичений аналітичними програмами, в яких не порівнювані на перший погляд процеси об’єднуються в одну систему. Відбувається поступовий перехід від спеціалізованих рішень до інтегрованих проектів, де всі МРС-процеси виконуються в одному пакеті. Виникає значний інтерес підприємців до пошуку більш ефективних способів перевірки і оцінки продуктивності за фінансовими, клієнтськими, вимірниками, операціями. Такі цілісні рішення синтезують якісні та кількісні дані.

Сьогодні керівництво підприємства потребує більш ефективних МРС-інструментів для реалізації корпоративних стратегій та виконання оперативних цілей. Керівникам потрібні рішення, які сприяли б взаємодії та співпраці, направлених на впровадження нових розробок і обмін результатами.

Використовуючи МРС-рішення підприємства можуть одночасно поєднувати стратегічні плани, операційні дані і наявні

товари з прогнозованими показниками, при цьому забезпечуються необмежені можливості аналізу і усуваються серйозні проблеми, пов’язані з цілісністю даних і неефективними тимчасовими витратами.

Вважаємо, що МРС-системи найбільш повно задовольняють потреби управлінців, так як поєднують всі аспекти управління підприємством, в них поєднано поточне планування та управління зі стратегічним плануванням, контролем і аналізом.

Серед великої кількості програмних продуктів призначених для використання на великих підприємствах найоптимальнішими є використання динамічних систем (Hyperion Pillar, Comshare, Active Planner, Corporate Planner, Cognos) та середніх і великих інтегрованих систем (середні – “Галактика”, Scala, Navision; великі – BAAN, J.D/Edwards, SAP R/3, Oracle Application), тому що характерним для них є функціональні можливості та індивідуальне налаштування. Однак ми не заперечуємо можливості застосування й електронних таблиць, які можуть використовуватися для нескладних бізнес-проектів з невеликою кількістю продуктів і не інтенсивною динамікою змін. Крім того, доречним буде їх використання на початковому етапі впровадження позамовного методу калькулювання для великих підприємств і складних проектів з великою кількістю продуктів, підрозділів, напрямів діяльності. Такий початковий підхід надасть можливість перевірити правильність обраної технології калькулювання, концептуальну коректність розробленої методики позамовному методу калькулювання, сформулювати більш правильні вимоги до його удосконалення. Однак тривалий час використовувати електронні таблиці не доцільно, так як модель калькулювання, створена за їх допомогою, не є гнучкою та ускладнює прийняття управлінських рішень.

На нашу думку при виборі програмного забезпечення для обліку виробничої діяльності, необхідно звертати увагу на такі важливі аспекти:

1) підтримка планування, обліку, зведення, адміністративної звітності та аналізу в єдиній інтегрованій системі, відсутність необхідності подвійного введення даних. Користувач повинен мати змогу переходити від одного процесу до іншого не змінюючи робочого середовища, а керівництво – реагувати на зміни та оцінюючи альтернативи;

2) система повинна формувати фінансові звіти автоматично та аналізувати їх дані, не вимагаючи втручання програміста;

3) повинна існувати можливість моделювання виробничих процесів;

4) можливість online-доступу до облікових даних у будь-який момент часу;

5) існування спеціалізованих інструментів для детального аналізу відхилень, повідомлення про які повинні надходити автоматично, щоб вони не залишалися непоміченими;

6) централізована база даних, що ґрунтується на поширеній реляційній технології – Oracle (а для більш дрібних додатків можна застосовувати і OLAP бази даних), що забезпечує масштабованість і надійність;

7) якісна система захисту інформації.

Системи управління підприємствами умовно можна поділити на два класи:

– великі системи на базі (“R/3” компанії “SAP AG”, “BAAN 4” компанії “BAAN”, “Oracle Application” компанії Oracle.) впроваджені та експлуатуються за кордоном і в Україні, мають значний життєвий цикл, але потребують залучення великого обсягу фінансових, людських ресурсів для їх впровадження та експлуатації;

– середні системи представлені в основному вітчизняними розробниками, які врахували багаторічний досвід в області як створення та просування інформаційних систем, так і виконання комплексних проектів з автоматизації. До них можна віднести: БОСС-Корпорація (“АйТи”), “БЭСТ-ПРО” (“ИнтеллектСервис”), “Галактика” (корпорація “Галактика”), “Парус” (компанія “Парус”), “Флагман” (“ИНФОСОФТ”) та інші.

Перераховані системи за своїми функціональними можливостями наближаються до ERP-систем і здатні достатньо повно задовольняти потреби підприємств в процесі комп’ютеризації.

Вибір системи управління в кожному конкретному випадку визначається потребами підприємства, існуючими особливостями підготовки і випуску продукції, досвідом і кваліфікацією співробітників та іншими факторами.

Специфічним в комп’ютеризації процесу формування нормативних та фактичних калькуляцій є використання отриманих з інших ділянок даних щодо планування та обліку (оплати праці, запасів, необоротних активів, розрахунків з контрагентами). Наведені фактори ускладнюють калькулювання та призводять до потреби комплексного підходу до комп’ютеризації даної ділянки.

Вимоги, яким повинно відповідати спеціалізоване програмне забезпечення, які використовуються для комп’ютеризації калькулювання є наступні:

– формування калькуляції на будь-який визначений період;

– облік виробничих витрат та калькулювання, які відповідають як вимогам законодавства, зокрема П(С)БО, так і потребам внутрішніх користувачів;

– наявність методики збору з усієї бази нормативно-довідкової інформації, яка використовується для формування нормативних та фактичних калькуляцій;

– єдиний принцип відображення виробничих витрат у статтях нормативної та фактичної калькуляції;

– формування калькуляцій результатів всіх господарських процесів придбання, виробництва та реалізації у розрізі статей, які відповідають потребам внутрішніх користувачів;

– можливість ведення аналітичного обліку витрат в розрізах і з рівнем деталізації з врахуванням потреб управління структури робочого плану рахунків, кодів бухгалтерських рахунків;

– використання різних методів калькулювання, способів оцінки супутньої продукції, відходів, незавершеного виробництва тощо;

– використання різних баз розподілу непрямих та накладних витрат;

– здійснення розширеного аналізу статей калькуляції;

– забезпечення інформаційного взаємозв'язку підсистеми обліку з підсистемами планування та аналізу.

Для ефективного управління виробничими витратами необхідною умовою при комп'ютеризованій системі їх обліку є виконання наступних умов:

1. Програма повинна працювати злагоджено та не давати збоїв, які можуть призвести до погіршення якості даних, тому виникає потреба у проведенні аналізу ефективності системи обліку.

2. Програма повинна забезпечити широкий спектр аналітичних даних, яка б задовольняла потреби управління, та в свою чергу спрощувала роботу облікового апарату.

3. Програма повинна здійснювати аналіз облікових даних для потреб управління.

4. Необхідною умовою є періодичне складання звітів за формами, які б задовольняли керівників усіх рівнів.

Переважає більшість програм, що використовуються на вітчизняному ринку, не охоплюють завдань, пов'язаних з управлінням процесами придбання, виробництва, реалізації та формуванням собівартості.

Успішність впровадження інтегрованої інформаційної системи підприємства залежить від готовності керівника до корінних організаційних змін і формування команди, що володіє необхідними повноваженнями. У зв'язку з цим перед підприємством постає питання вибору не конкретної системи управління, а компанії-постачальника, яка може запропонувати збалансоване рішення за вартістю і функціональністю.

Щоб уникнути проблем, які виникають при комп'ютеризації виробничої діяльності великих підприємств, необхідно розробити власне програмне забезпечення, яке повинно реалізувати прийняту на підприємстві методику бухгалтерського обліку виробничих витрат. При цьому підприємство:

1) одержить інтегрований пакет управління підприємством, що дозволяє отримувати різноманітну інформацію для складання, бухгалтерського обліку виконання, економічного аналізу та контролю витрат; розробка та впровадження програми на існуючій платформі, що обумовлює мінімальні витрати на впровадження даної комплексної інтегрованої системи;

2) відповідальні за калькулювання фахівці будуть зобов'язані чітко сформулювати всі питання методологічного забезпечення процесу калькулювання.

Висновки і перспективи подальших досліджень. Результатом впровадження інтегрованої моделі інформаційної підтримки прийняття управлінських рішень є:

1) забезпечення керівників та спеціалістів необхідною інформацією про нормативні виробничі витрати, а також про їх фактичний рівень в режимі реального часу;

2) здійснення контролю та оцінки:

– ефективності роботи господарської діяльності різних підрозділів підприємства;

– дотримання основних регламентуючих норм з витрачання центрами відповідальності на постійній основі;

– раціонального використання ресурсів.

Результати роботи даної комп'ютерної системи можуть бути використані:

1. Відповідальними за формування виробничих витрат за статтями калькуляції для:

– формування нормативних виробничих витрат за статтями калькуляції для затвердження вищою ланкою керівництва;

– оперативного контролю й аналізу виробничих витрат.

2. Спеціалістами планово-економічного відділу для:

– формування плану витрачання матеріалів за статтями калькуляції на рік, квартал, місяць;

– оперативного контролю й аналізу статей калькуляції;

– формування звітів за відповідними статтями за будь-який період;

3. Керівниками центрів відповідальності та економістами для:

– формування плану виробничих витрат за статтями калькуляції на рік, квартал, місяць;

– контролю постатейного виконання калькуляції.

5. *Пушкарь А.И.,*

Белявцева В.В.

Альтернативны методы контроля товарных запасов в информационной системе бухгалтерского учета. // Экономика: проблемы теории та практики. – 2004. – Выпуск 197, Том III. – С. 758-760.

6. *Федорова Г.В.*

Информационные технологи бухгалтерского учета, анализа и аудита. – М.: Омега-Л, 2004. – 304 с.

7. *Шуремов Е.* Внедрение комплексной автоматизациоонной системы управления производственным предприятием // Бухгалтер и комп'ютер. – 2003. – № 3. – С. 19-28.

8. *Яковлева А.*

Информационные технологии в экономике: Пособие для сдачи экзаменов. – М.: Юрайт-Издат, 2005. – 224 с.

Список використаної літератури:

1. *Бутинець Ф.Ф. та ін.* Інформаційні системи бухгалтерського обліку: Підручник для студентів вищих навчальних закладів спеціальності 7.050106 “Облік і аудит” / Ф.Ф. Бутинець, С.В. Івахненко, Т.В. Давидюк, Т.В. Шахрайчук. За ред. Ф.Ф. Бутинця; 2-ге вид., перероб. і доп. – Житомир: ПП “Рута”, 2002. – 544 с.

2. *Бутинець Ф.Ф., Давидюк Т.В., Євдокимов В.В., Легенчук С.Ф.* Інформаційні системи і технології в обліку: Підручник для студентів вищих навчальних закладів. / За ред. д.е.н., проф., Заслуженого діяча науки і техніки України Ф.Ф. Бутинця. – 3-є вид., перероб. і доп. – Житомир: ПП “Рута”, 2007. – 468 с.

3. *Михеева Е.В.* Информационные технологи в профессиональной деятельности экономиста и бухгалтера: Учеб. пособие для студ. сред. проф. образования / Е.В. Михеева, О.И. Титова. – М.: Издательский центр “Академия”, 2005. – 208 с.

4. *Подольский В.И.* Информационные системы бухгалтерского учета для студентов вузов, обучающихся по специальности 060500 “Бухгалтерський уcht, аналіз, аудит” / В.В. Подольский, А.И. Уринцов, Н.С. Щербакова; под ред. проф. В.В. Подольского. – 2-е узд., перераб и доп. – М.: ЮНИТА-ДАНА, 2005. – 255 с.

КАНУРНА Зінаїда Федорівна – кандидат економічних наук, доцент кафедри економіки Донбаського інституту техніки і менеджменту Міжнародного науково-технічного університету, м. Київ

Наукові інтереси:

– бухгалтерський облік оборотних активів;
– управлінський облік.